Lietas arhīva Nr. A42-00818-22/36
ECLI:LV:ADRJJTN:2022:0414.A420246021.3.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
JELGAVAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Jelgavā 2022. gada 14. aprīlī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Sanita Ozola,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc pieteicējas SIA "/Nosaukums/ " pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru izsniegtu dabas resursu lietošanas atļauju derīgo izrakteņu 12 000 m^3 apjomā ieguvei, veicot dīķa rakšanu nekustamajā īpašumā /NI nosaukums/.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts vides dienesta (turpmāk – dienests) 2021. gada 15. jūlija lēmumu pieteicējai atteikts izsniegt dabas resursu lietošanas atļauju. Dienesta lēmuma būtība balstīta uz to, ka atbilstoši likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešajai daļai nepieciešams saņemt zemes dzīļu izmantošanas licenci nevis dabas resursu lietošanas atļauju.

Pieteicēja nepiekrita šim lēmumam un apstrīdēja to Vides pārraudzības valsts birojā.

Ar Vides pārraudzības valsts biroja 2021. gada 15. septembra lēmumu (turpmāk – biroja lēmums) dienesta lēmums atstāts negrozīts, lēmumā konstatējot turpmāko.

[1.1] 2021. gada 16. februārī saistībā ar būvniecību ir reģistrēta būvniecības iecere – dīķa būvniecība īpašumā /NI nosaukums/ un 2021. gada 6. aprīlī iecere ir akceptēta.

2021. gada 13. maijā pieteicēja dienestā iesniedza iesniegumu atļaujas izsniegšanai smilts–grants 12 000 m^3 apjomā realizācijai, kas iegūta dīķa izbūves rezultātā īpašumā /NI nosaukums/.

[1.2] Lietā ir strīds par to, vai, lemjot par atļaujas izsniegšanu, ir piemērojama likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta redakcija, kura bija spēkā līdz 2021. gada 23. martam, kā to uzskata pieteicēja, vai piemērojama redakcija, kas ir spēkā no 2021. gada 24. marta.

2021. gada 25. februāra likuma "Par zemes dzīlēm" grozījumi neparedz pārejas noteikumus, proti, likumam, stājoties spēkā, ir tūlītējs spēks laikā un tieša iedarbība uz tiesiskajām attiecībām, un likumdevējs nav noteicis likumam atpakaļejošu spēku. Lai arī pieteicēja uzskata, ka tiesiskais process atļaujas saņemšanai ir ticis uzsākts pirms grozījumiem likumā "Par zemes dzīlēm", nevar piekrist tam, ka lēmums ir pieņemts turpinātā administratīvā procesā, kas ir uzsācies ar būvniecības lietā reģistrēto būvniecības ieceri (dīķa būvniecība īpašumā /NI nosaukums/).

[1.3] Atbilstoši Ministru kabineta 2007. gada 19. jūnija noteikumu Nr. 404 "Kārtība, kādā aprēķina un maksā dabas resursu nodokli, izsniedz dabas resursu lietošanas atļauju un auditē apsaimniekošanas sistēmas" (turpmāk – noteikumi Nr. 404) 7. punktam, atļaujas izsniegšanas process ir jāuzsāk ar personas iesniegumu, cita starpā būvniecības gadījumā iesniegumam pievienojot arī būvatļaujas kopiju. Būvniecības process un atļaujas izdošanas process ir nošķirti administratīvie procesi, nevis vienots administratīvais process, kur atļauja būtu uzskatāma tikai par vienu no starplēmumiem, jo būvniecības ieceres saskaņošana nav atkarīga no atļaujas saņemšanas.

Iesniegums reģistrēts dienestā 2021. gada 13. maijā, t.i., pēc likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta grozījumu spēkā stāšanās 2021. gada 24. martā. Līdz ar to attiecībā uz iesnieguma izvērtēšanu nav pamata apsvērt intertemporiālo metožu izmantošanu, jo tiesiskās attiecības līdz likuma grozījumiem nav ne nodibinātas, ne uzsākta šāda attiecību nodibināšana saistībā uz atļaujas izsniegšanu.

[1.4] No 2021. gada 25. februāra likuma "Par zemes dzīlēm" grozījumu anotācijas ir konstatējama likumdevēja griba attiecībā uz licences nepieciešamību, saglabājot ieguves apjomu bez licences ar likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta pirmo daļu, kad ieguve ir iespējama ne tikai bez licences, bet arī bez dabas resursu lietošanas atļaujas, ja vien tos nav paredzēts realizēt, bet realizēšanas gadījumā tiek izvirzīta prasība saņemt atļauju.

Līdz ar to lēmums ir piemērots attiecīgā mērķa sasniegšanai – normatīvo aktu ievērošanai, un norādīts, ka pieteicējai nav liegts vispār realizēt būvniecības ieceri, bet gan tā ir realizējama, ievērojot tiesisko regulējumu, kāds ir derīgo izrakteņu iegūšanai plānotajā apjomā.

[2] Pieteicēja Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tai izsniegtu dabas resursu lietošanas atļauju derīgo izrakteņu 12 000 m^3 apjomā ieguvei (turpmāk – atļauja), veicot dīķa rakšanu nekustamajā īpašumā /NI nosaukums/, (iepriekš un turpmāk – īpašums /NI nosaukums/).

[2.1] Pieteicēja uzskata, ka konkrētajā gadījumā ir piemērojama likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta redakcija, kas bija spēkā līdz 2021. gada 23. martam, jo līdz šim datumam likuma 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta redakcija paredzēja, ja virszemes ūdensobjektu ierīkošanas rezultātā tiek iegūti derīgie izrakteņi, zemes dzīļu izmantošanas licence saņemama gadījumos, kad paredzēts iegūt derīgos izrakteņus vairāk nekā 20 000 m^3 apjomā. Savukārt pēc grozījumiem, no 2021. gada 24. marta, skaitlis "20 000" tika aizstāts ar "10 000". Tā kā likuma grozījumi neparedz, kā risināt situācijas, kad būvniecības iecere jau ir iesniegta saskaņošanai, nav iespējams noskaidrot, kāda ir bijusi likumdevēja griba attiecībā

uz pieņemtās tiesību normas iedarbību laikā.

Pieteicēja uzskata, ka likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta (turpmāk arī – strīdus tiesību norma) redakcija pirms grozījumiem bija labvēlīgāka, jo tā paredzēja pieteicējas tiesības, pamatojoties uz dabas resursu lietošanas atļauju, iegūt lielāku derīgo izrakteņu apjomu. Savukārt zemes dzīļu izmantošanas licences saņemšanas process ir ilgāks.

[2.2] Brīdī, kad pieteicēja iesniedza būvvaldē dokumentus būvniecības iecerei – dīķa rakšanai, pieteicējai nebija informācija par pieņemtajiem likuma grozījumiem, kas stājās spēkā 2021. gada 24. martā. Strīdus tiesību normas jaunā redakcija neļāva pieteicējai pārorientēt savu saimniecisko darbību, un tādējādi gan likumdevējs, gan iestāde ir būtiski aizskāruši pieteicējas tiesisko paļāvību.

Pieteicējas ieskatā nepieciešams vērtēt, vai strīdus tiesību norma aptver būvniecības ieceri, kas iesniegta tikai pēc grozījumu stāšanās spēkā, vai arī strīdus tiesību normas iedarbība aptver visus gadījumus neatkarīgi no būvniecības ieceres iesniegšanas brīža. Pieteicēja atsaukusies uz judikatūras atziņām par procesuālo tiesību normu intertemporālās piemērojamības jautājumiem.

Ar biroja lēmumu strīdus tiesību norma nepamatoti piemērota tām tiesiskajām attiecībām, kas radās pirms likuma grozījumu pieņemšanas, – uz brīdi, kad būvvaldē reģistrēta pieteicējas iesniegtā būvniecības iecere dīķa rakšanai. Pieteicēja uzskata, ka derīgo izrakteņu iegūšanas process nav vērtējams atrauti no būvniecības ieceres, kas paredz iegūt derīgos izrakteņus, jo nesaņemot atļauju, nav iespējams īstenot ieceri.

[3] Birojs rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka prasījums ir nepamatots un noraidāms, balstoties uz biroja lēmumā ietverto pamatojumu. Papildus paskaidrots, ka lietā nav strīda, ka pieteicēja ar lūgumu izdot tai labvēlīgu administratīvo aktu ir vērsusies dienestā pēc likuma "Par zemes dzīlēm" grozījumu spēkā stāšanās. Līdz ar to tiesiskās attiecības par dabas resursu lietošanas atļaujas izsniegšanu sākas ar administratīvā procesa ierosināšanu iestādē, kuras kompetencē ir izsniegt šādu atļauju, un kas ir Valsts vides dienests, nevis ar būvniecības procesa ierosināšanu citā iestādē.

Dabas resursu lietošanas atļauja ir patstāvīgs administratīvais akts, nevis kāda cita administratīva procesa turpinājums. Tādējādi, lai izpildītos prasība saņemt dabas resursu lietošanas atļauju, ir jāizpildās ne tikai derīgo izrakteņu ieguvei, bet arī jāizpildās prasībai, ka tos paredzēts realizēt, proti, ne visos būvniecības gadījumos, kad tiek iegūti arī derīgie izrakteņi, ir noteikts pienākums saņemt dabas resursu lietošanas atļauju.

[4] Dienests rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu norāda, ka pievienojas biroja sniegtajiem paskaidrojumiem.

Motīvu daļa

[5] Lietā pastāv strīds, vai pieteicējai derīgo izrakteņu ieguvei 12 000 m^3 apjomā izsniedzama atļauja vai zemes dzīļu izmantošanas licence.

[6] Likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkts (*redakcijā, kas bija spēkā līdz 2021. gada 23. martam*) noteica, ka gadījumā, ja virszemes ūdensobjektu ierīkošanas rezultātā tiek iegūti derīgie izrakteņi, zemes dzīļu izmantošanas licence saņemama gadījumos, kad virszemes ūdensobjektu ierīkošanas gaitā paredzēts iegūt derīgos izrakteņus vairāk nekā 20 000 m^3 apjomā.

Likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkts (*redakcijā, kas ir spēkā no 2021. gada 24. marta, pārsūdzētā lēmuma izdošanas brīdī*) noteic, ja virszemes ūdensobjektu ierīkošanas rezultātā tiek iegūti derīgie izrakteņi vairāk nekā 10 000 m^3 apjomā, saņemama zemes dzīļu izmantošanas licence (turpmāk – licence).

Likumprojekta "Grozījumi likumā "Par zemes dzīlēm"", kas tika pieņemts 2021. gada 25. februārī, anotācijā norādīts, ka likumā precizētā apjoma samazināšana uz 10 000 m^3 līdzšinējo 20 000 m^3 vietā saistīta ar nolūku ierobežot iespējamās pretlikumīgās darbības, kas saistītas ar derīgo izrakteņu realizāciju bez licences (skat. *http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/EE9584BEBBCBF9E9C225859A00236C0D?OpenDocument#B*).

Analizējot strīdus tiesību normas pieņemšanu, tiesa konstatē, ka likumdevējs strīdus tiesību normas piemērošanu pieņēmis ar tūlītēju spēku un uz nākotni vērstu iedarbību, tādējādi nav ietekmējis iepriekš izveidotas tiesiskās attiecības un aizskāris tiesību normas adresāta tiesisko paļāvību. Proti, iepriekš, pagātnē iegūtās tiesības izmantot zemes dzīles, pamatojoties uz izsniegtu atļauju vai licenci, ar strīdus tiesību normas spēkā stāšanos nepasliktina personu tiesisko stāvokli.

Turklāt šajā sakarā ir nošķirams tiesību normas spēkā esības laiks (no kura brīža līdz kuram brīdim tiesību norma ir spēkā, un noteic tiesību normas adresātam pienākumu ievērot tiesisko regulējumu un priekšnoteikumus tās piemērošanai) no tiesību normas iedarbības laikā (uz kurām tiesiskajām attiecībām tā piemērojama – uz jau izveidotām vai tikai nākotnē izveidojamām tiesiskajām attiecībām).

Pietiecēja uzskata, ka likumdevēja griba attiecībā uz pieņemtās strīdus tiesību normas iedarbību laikā nav attiecināma uz jau nodibinātām tiesiskajām attiecībām citā administratīvajā procesā – būvniecības procesā (saskaņota būvniecības iecere dīķa rakšanai), par iemeslu tam norādot, ka akceptētā būvniecības iecere ir nesaraujami saistīta ar derīgo izrakteņu ieguves procesu. Šādam pieteicējas viedoklim tiesa nepiekrīt turpmāk konstatēto apstākļu dēļ.

[7] Lietā nav strīda, ka pieteicēja 2021. gada 13. maijā dienestā iesniedza iesniegumu *atļaujas* saņemšanai smilts-grants ieguvei 12 000 m^3 apjomā īpašumā /NI nosaukums/ (*lietas 65. lapa*). Izskatot iesniegtos dokumentus, tostarp būvvaldē akceptēto būvniecības ieceri, dienests (birojs), norādot uz strīdus tiesību normu, konstatēja, ka dīķa ierīkošanas rezultātā ir paredzēts iegūt derīgos izrakteņus kopumā 12 000 m^3 apjomā, un šādai darbībai ir nepieciešams saņemt licenci nevis atļauju.

Savukārt pieteicējas pamatarguments lietā balstās uz apstākli, ka tai saskaņā ar likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punktu nav jāsaņem licence, jo pieteicēja citā administratīvā procesā ir iesniegusi būvniecības ieceri dīķa rakšanai (būvvalde to saskaņojusi) pirms vēl stājās spēkā strīdus tiesību normas jaunā redakcija (par licences saņemšanu), tādējādi, pieteicējas ieskatā, tai ir izsniedzama atļauja.

[8] Tiesa atzīst par pamatotu biroja lēmumā norādīto, ka būvniecības process un atļaujas izdošanas process ir divi atsevišķi administratīvie procesi, un ka atļaujas izsniegšana nav uzskatāma par būvniecības procesam pakārtotu starplēmumu vai ka būvniecības ieceres saskaņošana būtu atkarīga no atļaujas saņemšanas.

Būvniecības ieceres akceptam un atļaujas saņemšanai katram ir savs atšķirīgs mērķis, pirmajā gadījumā pilnībā tiek pārbaudīts būvniecības ieceres (*būves*) konkrēto risinājumu tiesiskums, pārbaudot, vai ar konkrēto risinājumu tiek ievēroti būvniecības principi un būvei izvirzāmās prasības, savukārt otrajā gadījumā tiek nodrošināta *zemes dzīļu* kompleksa, racionāla, vidi saudzējoša un ilgtspējīga izmantošana.

Līdz ar to šajā gadījumā nepieciešams konstatēt, kādas tiesiskās sekas ir būvvaldes pieņemtajam lēmumam par būvniecības ieceres akceptu. Atbilstoši Būvniecības likuma 14. panta trešajai daļai, izskatot būvniecības ieceres iesniegumu, būvvalde atkarībā no būvniecības ieceres veida lemj par

būvatļaujas izdošanu vai būvniecības ieceres akceptu (ja būvdarbu veikšanai nepieciešama apliecinājuma karte un paskaidrojuma raksts). Šādu lēmumu pieņem būvniecību reglamentējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, vērtējot, vai būvniecības ieceres risinājums atbilst paredzētajam izmantošanas veidam, vai konkrētā objekta būvniecību attiecīgajā teritorijā pieļauj normatīvie akti, tostarp vietējās pašvaldības teritorijas plānojums, vai netiek skartas trešo personu tiesiskās intereses un ietekmēta citu būvju drošība.

Tiesa nekonstatē, ka no būvniecību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem pirmās grupas inženierbūvēm (raktiem dīķiem ar virsmas laukumu līdz 0,5 ha) kā obligāts priekšnosacījums turpmāko lēmumu pieņemšanai būtu iesniegt apliecinājumu vai dokumentus zemes dzīļu (derīgo izrakteņu) ieguves un izmantošanas tiesību apjomam. Proti, ar akceptēto būvniecības ieceri kā administratīvo aktu netiek aktīvi ietekmētas zemes dzīļu izmantošanas tiesiskās attiecības, proti, piešķirts vai atzīts personai piemītošo tiesību apjoms šajā jomā.

Savukārt pamats izdot personai likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punktā paredzēto labvēlīgo administratīvo aktu ir tad, ja pastāv visi tā izdošanas priekšnoteikumi, kas pastāv konkrētā administratīvā akta izdošanas brīdī.

Tā kā iesniegums dienestā iesniegts 2021. gada 13. maijā, uz tiesisko attiecību nodibināšanu – zemes dzīļu izmantošanu un derīgo izrakteņu ieguves apjomu piemērojama likuma "Par zemes dzīlēm" 11.[1] panta trešās daļas 2. punkta redakcija, kas stājās spēkā 2021. gada 24. martā. Kā pamatoti secināts biroja lēmumā, attiecībā uz pieteicēju līdz 2021. gada 24. martam netika ne uzsāktas likumā "Par zemes dzīlēm" paredzēto tiesisko attiecību nodibināšana saistībā uz atļaujas izsniegšanu, ne šādas tiesiskās attiecības būtu nodibinātas.

[9] Publiskajās tiesībās pastāv princips, ka tiesību normai ir tūlītējs spēks un tā ir attiecināma arī uz pirms tiesību normas spēkā stāšanās ievadītiem, bet joprojām turpinātiem apstākļiem. Proti, attiecībā uz publiskās tiesības regulējošām normām darbojas princips, ka tās piemērojamas no to stāšanās spēkā (*Kalniņš E. Tiesību normu spēkā esamība un intertemporālā piemērojamība, Likums un tiesības, 2000., Nr. 7, 219. lpp.*). Senāts ir norādījis, ka ne tiesa, ne iestāde nevar atteikties piemērot tiesību normu, kas ir spēkā un kuras piemērošanas priekšnosacījumi ir iestājušies (*Senāta 2005. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. SKA-330/2005 11. punkts, 2005. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-13/2005 11. punkts, 2006. gada 14. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-23/2006 13. punkts, 2006. gada 24. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-374/2006 8.1.-8.2.punkts*).

No iepriekš konstatētā tiesa secina, ka attiecībā uz pieteicēju nav veicama arī tiesiskās paļāvības analīze, jo nav konstatējami apstākļi, kas būtu ievadīti pirms strīdus tiesību normas spēkā stāšanās, vai ka grozītais tiesiskais regulējums būtu aizskāris pieteicējas tiesisko paļāvību uz iepriekš noteiktā regulējuma pastāvēšanu vai tā nemainīgumu. Tāpat tiesiskā paļāvība uz akceptētas būvniecības ieceres īstenošanu nav neierobežota, ja pieteicēja nespēj vai negrib ievērot strīdus tiesību normā noteikto pienākumu, tajā ietverto tiesisko regulējumu derīgo izrakteņu ieguves apjomam un priekšnoteikumus tā piemērošanai, kas ir saistošs attiecīgā lēmuma izdošanas laikā.

Zemes dzīļu izmantošanas tiesību gadījumā līdz 2021. gada 24. martam pieteicēja nebija uzsākusi nevienu darbību (procesu), līdz ar to iestādei (un arī tiesai) ir jāpiemēro tās tiesību normas, kas ir spēkā brīdī, kad tiek pārbaudīta labvēlīga administratīvā akta pieņemšanas iespējamība.

[10] Pastāvot iepriekš konstatētajiem apstākļiem, tiesa nekonstatē pamatu labvēlīga administratīvā akta izdošanai, ar kuru pieteicējai tiktu izsniegta atļauja derīgo izrakteņu ieguvei 12 000 m^3 apjomā. Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst pārsūdzēto lēmumu par tiesisku un pamatotu, bet pieteikumu – par nepamatotu un noraidāmu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu un 289.–291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt SIA "/Nosaukums/ " pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru izsniegtu dabas resursu lietošanas atļauju derīgo izrakteņu 12 000 m^3 apjomā ieguvei, veicot dīķa rakšanu nekustamajā īpašumā /NI nosaukums/.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, apelācijas sūdzību iesniedzot Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S. Ozola